

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการทดลองใ้แบบจำลองขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา โดยการตรวจสอบหลักสูตรและรายวิชาเรียนในวิทยาลัยครู และสำรวจความมั่นใจในการปฏิบัติงานครู โดยการจัดอบรมครูประจำการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะหน้าที่และงานครู ตลอดจนการจัดอบรมครูประจำการ ซึ่งมีทั้งเอกสารภายในและต่างประเทศ ในที่นี้จะแยกกล่าวเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. ลักษณะของครูจากความคิดเห็นของนักการศึกษา
๒. ลักษณะของครูจากผลการวิจัย

ลักษณะของครูจากความคิดเห็นของนักการศึกษา

สุรินทร์ สวัสดิวิ^๑ มีความเห็นว่าครูที่ดีจะต้องมีลักษณะหลายประการ คือ

๑. คุณลักษณะดี คือรูปร่างและหน้าตาดี การแต่งกายเรียบร้อย รู้จักกาลเทศะ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง วาจาคดี พูดได้ถูกต้อง พูดคล่อง พูดได้ชัดถ้อยคำและมีการปรับตัวดี
๒. มีศิลป์ในการจัดห้องเรียน ถูกต้องตามหลักวิชา คือจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ ใช้อุปกรณ์การสอนให้เกิดประโยชน์ เก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้เป็นระเบียบ

๓. มีความสัมพันธ์กับนักเรียนดี มีไหวพริบในการทำให้นักเรียนมีความสัมพันธ์และมีเจตนาดีที่ดีต่อครู

๔. การสอนดี มีการเตรียมการสอน มีความรู้ในเรื่องที่จะสอนและมีวิธีสอนที่ดี

๕. มีเจตนาดีที่ดีต่อครู

๖. มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

---

^๑ สุรินทร์ สวัสดิวิ, ครูคือนั้นเป็นอย่างไร, วิทยากร, ๗ กรกฎาคม ๒๕๑๕,

สาย ภาณุรัตน์^๒ ได้กำหนดคุณสมบัติของครูโรงเรียนประถมศึกษาที่ต้องการไว้ ๑๒ ประการ ดังนี้

๑. ออกหัวเมืองได้
๒. มีความรักอาชีพครู
๓. ลักษณะท่าทางดี
๔. สุขภาพทางกายดี
๕. สุขภาพทางจิตดี
๖. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
๗. มีความรู้วิชาการดี
๘. มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน
๙. ใจดีและสอนดี
๑๐. มีอุปนิสัยเหมาะสมที่จะเป็นครู
๑๑. มีความประพฤติดี และ
๑๒. รุ้ระเบียบปฏิบัติราชการดี

ชญ แสงศักดิ์^๓ ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดี คล้ายกับ สุรินทร์ สรสิริ และสาย ภาณุรัตน์ ซึ่งเห็นว่าครูดีจะต้องมีลักษณะ ๕ ประการ คือ

๑. มีความสัมพันธ์กับนักเรียนดี ครูจะต้องสนใจ เอาใจใส่ปัญหาของนักเรียน คอยตอบปัญหาให้กระจ่าง แน่แนว ไม่แสดงอารมณ์รุนแรง ไม่เยาะเย้ย รู้จักระงับอารมณ์ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา อุดหนุน วางตัวเหมาะสมกับเด็ก ไม่สนิทสนมเกินไป ไม่

^๒ สาย ภาณุรัตน์, "ครูโรงเรียนประถมศึกษาที่ต้องการ," ประชาศึกษา ๑๗ กุมภาพันธ์, ๒๕๐๕, ๓๕๐ - ๓๕๗.

^๓ ชญ แสงศักดิ์, "ครูดีๆ วิทยาจารย์, ๖๑ (กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕), ๕๕ - ๑๐๐.

ทำให้ชายหน้า รุจักชมเชย เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินผลการสอนและทัศนคติ
งามของนักเรียนควยเหตุผล

๒. มีความรักในอาชีพครู มีส่วนช่วยแนะนำเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนเสมอ
รับฟังคำแนะนำ ปรับปรุงตนเองเสมอ ทัศนคติต่อความรู้และกิจกรรมของครู เห็นว่า
อาชีพครูดี สอนไม่อมภูมิ รวมมือสนับสนุนสมาคมการศึกษาหรือวิชาที่สนใจ ทำคนให้เป็น
ประโยชน์ต่อทางราชการ มีความสามารถในอาชีพ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อ
การสอน

๓. มีจรรยาครู ไม่แพร่ข่าวลือ ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ไม่ขโมยผลงานของคนอื่น ไม่ให้
รายผู้อื่น มีมารยาทในการติดต่อกับราชการตามลำดับสายงาน ไม่อ้างอิงศาสนา ทำให้
ศาสนาอื่นเสียหาย ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ รักษาความลับของนักเรียน ไม่โฆษณาชวนเชื่อ
ไม่นำผู้อื่นมาขึ้นหน้าให้นักเรียนฟัง ไม่เรียกร้องเงินเคื้อนเพื่อตนเอง ไม่ควรทำงานน้อย
สมราคาค่าจ้าง ไม่สมัครงานตำแหน่งอื่นที่มีครูประจำอยู่แล้ว ไม่ใช้อิทธิพลส่วนตัวในทาง
ราชการและปฏิบัติตามสัญญาที่ทำไว้กับทางราชการอย่างเคร่งครัด

๔. คุณสมบัติส่วนตัวดี มีความซื่อตรง สติปัญญาดี เชื่อมั่นในตัวเอง มีความคิดริเริ่ม
กระตือรือร้น คิดปรับปรุงโรงเรียน เป็นกันเองกับนักเรียน รุจักพอนหนักพอนเบา มี
น้ำใสใจจริง สุภาพอ่อนโยน สุขภาพดี รุจักรวมมือ ไม่ทำกิริยาอาการอันนารำคาญ พุด
ฉัดแต่ไม่ตะโกน ตรงต่อเวลา ให้อะแนนเที่ยงตรง เข้าใจกฎระเบียบและปฏิบัติโดย
เคร่งครัด รุจักรักษากลิ่นปากและกลิ่นตัว

๕. มีรูปร่างท่าทางดี มีใบหน้าสะอาด ทัศนคติเรียบร้อย สุขภาพ โทนทวนคเรา
เรียบร้อย เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อย รองเท้าขัดมันสะอาด สวมเสื้อผ้าเหมาะสมกับกาละ
เทศะ รักษาท่าทางให้สง่างาม ไม่สูบบุหรี่หรือเคี้ยวหมากฝรั่ง หรืออาหารระหว่างสอน
รักษานิ้วมือ เล็บ ให้สะอาดอยู่เสมอ รักษาฟันให้สะอาด แต่งกายสุภาพ รูปร่างดี สัรครค์
เหมาะสมกับการเป็นครู

พัฒนา น้อยแสงศรี^๔ โค้ชพูดถึงคุณสมบัติของครูที่ดีว่า ครูควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

๑. คุณสมบัตีส่วนตัว ครูที่ดีต้องเป็นตัวจริงใจคอยคคล เขาไหนเขาโค ใจบุญ สะอาด ใ้ความรวมมือดี กล้าหาญ เป็นประชาธิปไตย รูจักกาลเทศะ สงามาเผย ยุติธรรม ภาเริง ใจกว้าง ซื่อสัตย์ สุจริต สุภาพเรียบร้อย ซื่อเสียงดี เป็ดเผย มองโลก ในแง่ดี อคทน รักความกาาหนา มีศีลธรรมจรรยา ตรงไปตรงมา มีความรู้ลึกไว เข้าใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และพูดจริงทำจริงเสมอ เด็กเล็ก คองการครูที่ใ้ความอบอุณ สุภาพอ่อนโยนและมีลักษณะเหมือนแม่ รักเด็ก

๒. คุณสมบัติของครูที่เด็กชอบ คือ ใ้ความช่วยเหลือในเวลาสอนของครู มีความ ภาเริง มีอารมณ์ขัน เป็นกันเองกับเด็ก มีความยุติธรรม และเห็นอกเห็นใจและเข้าใจเด็ก ตรงซามเด็กจะไม่ชอบครูที่ชอบคา คอนแคะ คุราย ปฏิบัติคอกเด็กควยความป่าเถื่อน ใ้ วาจาถากถางเสียดแทงหยายกาย ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ กอ สวัสดิ์พานิชย์^๕ นอกจากนั้น กอ สวัสดิ์พานิชย์ ไ้กล่าวถึงลักษณะของครูที่เด็ก ชอบมากที่สุด คือ มีความเมตตา และเอาใจใ้ค่อนักเรียนเป็นรายบุคคล ประพฤติตน เหมาะสมและสม่ำเสมอ รูจักนอตนน่นนอยาว รูจักยกยอง ชมเชย เมื่อเด็กทำดี มี สมรรถภาพในการสอนวิชาใ้วิชาหนึ่ง

สมบุญ ขวัญยืน^๖ และอรสา กุมารี่ ปุกหุด^๗ ไ้กล่าวถึงครูที่บุคคล ประเภทต่าง ๆ คองการ ดังนี้

^๔ พัฒนา น้อยแสงศรี, "ครูที่เด็กจำไม่ลืม," ศูนย์ศึกษา, ๑๗ (มีนาคม - เมษายน, ๒๕๑๓) ๓๐ - ๓๔.

^๕ กอ สวัสดิ์พานิชย์, "คู่มือสอบวิชาครู พ.กศ...", (พระนกร . โรงพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๐๖), ๑๕๔.

^๖ สมบุญ ขวัญยืน, "ครูที่เราคองการ," นิตกรครู, ๒๔(ธันวาคม, ๒๕๑๒) ๕.

^๗ อรสา กุมารี่ ปุกหุด, "ครูที่เด็กคองการ," วิทยาสาร, ๔๑ พฤศจิกายน, ๒๕๑๔), ๑๗.

ชาวบ้านต้องการครูที่ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กและแก่ตัวชาวบ้านเอง มีน้ำใจ
 ต่อชาวบ้าน เข้าใจเข้าใจ ไม่ถือตัว กระทบใจให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สนใจในศาสนกิจ
 ผู้บริหารการศึกษาต้องการครูที่มีความรู้ทั้งวิชาดีและความรู้พิเศษทั่ว ๆ ไป มีความคิด
 ริเริ่มสูง ดำรงตนให้เป็นแบบฉบับของครูที่ดีทั่ว ๆ ไป คือมีความขยันขันแข็ง มีเศรษฐกิจดี
 แต่งกายเหมาะสม ประพฤติดี สุภาพเรียบร้อย มีเหตุผล เป็นมิตรกับคนทั่วไป มีน้ำใจ
 เป็นประชาธิปไตย คือมีความเคารพซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือ ประสานงานและแบ่ง
 งานกันทำ มีความเชื่อวิธีการแห่งปัญญา รู้จักรักษาเกียรติศรีของความเป็นครู มีความสามัคคี
 ปกป้องคองกัน และรู้จักระเบียบแบบแผนของทางราชการ เก่งต้องการครูที่สอนดี สอนเก่ง
 เข้าใจง่าย สอนด้วยความรู้ที่กว้างขวาง เห็นอกเห็นใจนักเรียน เป็นกันเองกับเด็ก มี
 อารมณ์ขัน นักเรียนต้องการให้ครูเป็นประจักษ์พ่อแม่ ผู้ปกครอง นักเรียนต้องการความรัก
 ความเอาใจใส่และความเห็นอกเห็นใจจากครู ต้องการความยุติธรรมจากครู ต้องการ
 ครูที่มีความรู้ มีอารมณ์ดี หน้าที่เบิกบานอยู่เสมอ มองโลกในแง่ดี มีเหตุผล และมีความ
 รับผิดชอบในหน้าที่และฐานะของตนเอง

เทพ การะเกด ^๔ ไกลสรุปผลจากการค้นคว้าครูที่ดีจะต้องมีคุณลักษณะส่วนตัว
 และปฏิบัติ ดังนี้.-

๑. มีบุคลิกภาพดี
๒. ศึกษาหาความชำนาญรอบคอบ
๓. กระตือรือร้นในการทำงาน
๔. เป็นผู้นำที่ดี
๕. มีจริยธรรมสูง
๖. ดำรงตนอยู่ในอันที่เหมาะสม
๗. เชื่อมั่นในคุณค่าของงาน

---

^๔ เทพ การะเกด, "สมบัติครู," ประชาศึกษา, ๑๔ (สิงหาคม, ๒๕๐๕),
 ๔๖ - ๕๐.

๘. รอบรู้วิถีทางของงาน
๙. ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
๑๐. มีศรัทธาในการสั่งสอนอบรม
๑๑. ใช้จิตวิทยาในการสอน
๑๒. ศึกษาเด็กให้เข้าใจ
๑๓. พร้อมที่จะรับคำแนะนำและไต่หาความรู้
๑๔. พร้อมที่จะรับแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้
๑๕. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
๑๖. ประเมินผลงานของตนเอง

ในทางพุทธศาสนา ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้สอนหรือครู ไว้ ๗ ประการ คือ

๑. ปิโย คือ ทำคนให้เป็นที่รัก
๒. ครุ คือ ทำคนให้เป็นที่เคารพ
๓. ภาวะนิโย คือ วางตนในนาสรวรเสริย
๔. วตตุตา คือ หนักแน่นสอน
๕. วจนุก ขโม คือ รับฟังคำทักท้วงของผู้อื่น
๖. คมุกีร กตุตา คือ สอนด้วยความสุขุมลึกซึ้ง
๗. โนอฏฐาเน นิโยชเย คือ ไม่แนะนำในทางไม่ควร

อารักษ์ กาญจนพิทักษ์ กล่าวไว้ว่า สหพันธ์อาชีวครูแห่งโลกได้ลำดับคุณสมบัติที่
และเหมาะสมของครูไว้ดังต่อไปนี้

๘ เจื้อ สตะเวทิน, "ครูสอน", จันทร์เกษม, ๘๗ (พฤศจิกายน - ธันวาคม
๒๕๑๖), ๑๓ - ๑๔.

๑๐ อารักษ์ กาญจนพิทักษ์, "การจัดและบริหารโรงเรียน," วารสารวิสามัน
ศึกษา, ๖ (กรกฎาคม - สิงหาคม, ๒๕๑๒), ๑๘.

๑. ครูควรเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจธรรมชาติและจิตใจของมนุษย์เป็นอย่างดี
๒. ครูควรมีลักษณะ ริเริ่ม รับผิดชอบ มีอารมณ์ขัน ชยัน เสียสละ
๓. ครูควรเป็นบุคคลที่มีความสามารถที่จะพูด อธิบายสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ โดยแจ่มแจ้งชัดเจน
๔. ครูควรมีสุภาพทั้งทางกายและจิตใจดี
๕. ครูควรมีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นเป็นอย่างดี
๖. ครูควรมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และมีสามัญสำนึก
๗. ครูควรมีความรู้ในวิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี
๘. ครูควรมีลักษณะที่น่ายกย่อง และมีท่าทางที่น่านับถือ
๙. ครูควรมีความสามารถที่จะปฏิบัติตามที่ตนสอน มีขันติธรรมและอดทน

ชัยรัตน์ พุทธิชาติ ๑๑ ให้ความเห็นว่าการที่ครูจะสอนให้เด็กมีความรู้ดี มีความประพฤติดี ตามที่ครูปรารถนานั้น ครูจะต้องพยายามทำความรู้จักเด็ก จำข้อเด็กที่จะสอนให้ดีที่สุด ลักษณะที่สุด ละเอียดละเอียดที่สุด ซึ่งรวมไปถึงพื้นฐานทางครอบครัว โรคภัยไข้เจ็บ สภาวะจิตของเด็ก และความต้องการต่าง ๆ ของเด็ก

ในด้านการสอน สุภาพ วาดเขียน ๑๒ ใ้เสนอแนวทางสำหรับครูใหม่พึงยึดถือ และปฏิบัติในด้านการรู้ เพื่อให้ใ้ปฏิบัติการสอนใ้ใ้ผลดี ดังนี้

๑. ผู้สอนจะต้องมีความรู้ มีพื้นฐานความรู้ในด้านวิชาการ หรือความรู้ในเรื่องที่จะสอนเป็นอย่างดี
๒. รู้จักกำหนดขอบเขตของวิชาที่จะสอน

๑๑ ชัยรัตน์ พุทธิชาติ, "การรู้จักเด็ก," มิตรครู, ๑๘ (ตุลาคม, ๒๕๑๖), ๒๐.

๑๒ สุภาพ วาดเขียน "ทำอย่างไรครูใหม่จึงจะสอนใ้ดี," "ศูนย์ศึกษา, ๑๒ (มีนาคม, ๒๕๐๘), ๖.

๓. เข้าใจในพื้นฐานและความสามารถ สถิติปัญญาและความต้องการของผู้รับการสอน
๔. รู้จักวางแผนและเตรียมการสอน
๕. พยายามทำตนให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ พร้อมกับปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมกับการสอน

สุรางค์ จันทน์เอม^{๑๓} ได้กล่าวถึงเทคนิคที่ดีในการสอนของครู ดังนี้คือ ทบทวนความรู้ของนักเรียนก่อนสอน ตรงต่อเวลาในการสอน ใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี รู้จักใช้อุปกรณ์การสอน ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง วางแผนสำหรับการสอนอย่างละเอียด ให้การบ้านสม่ำเสมอพอเหมาะแก่นักเรียน รู้จักออกข้อทดสอบ ใช้แบบทดสอบชนิดต่าง ๆ ในการวัดผล มีความกระตือรือร้น สนใจ และตื่นตัวอยู่เสมอ ภายหอคและอธิบายข้อเท็จจริงได้อย่างกระจ่างแจ้ง กระตุ้นความสนใจของนักเรียนและสอนให้นักเรียนรู้จักคิดอยู่เสมอ

พจน์ น้อยแสงศรี^{๑๔} ได้กล่าวถึงการสอนอีกเช่นกันว่า การสอนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพที่สุดนั้น ครูจะต้องมีการเตรียมพร้อมอย่างดี สิ่งหนึ่งที่ครูควรทำคือ แผนงานในการสอน ซึ่งมีหลักสำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. วางจุดมุ่งหมายในการสอน หรือวางความมุ่งหมายที่เป็นพฤติกรรม
๒. มีการสำรวจตรวจสอบพื้นฐานของนักเรียนก่อน
๓. ลงมือทำการสอน
๔. สร้างวิธีการประเมินผล

^{๑๓} สุรางค์ จันทน์เอม; " ข้อเสนอแนะการปรับปรุงตัวครูและการสอน," นิตยสาร, ๘ (มีนาคม, ๒๕๐๘), ๑๕

^{๑๔} พจน์ น้อยแสงศรี, อ. " ระเบียบการสอนทั่วไป," นิตยสาร, ๓ (กุมภาพันธ์, ๒๕๑๔), ๒๖.

อาคม จันทร์สุนทร^{๑๕} กล่าวว่า ผู้ที่เป็นครูต้องรูหน้าที่และงานของครู เป็นอย่างดี ซึ่งประกอบด้วย งานธุรการ เช่นทำบัญชีเรียกชื่อ ทำสมุดประจำชั้น ทำสมุดประจำตัวนักเรียน ทำ ต.๒.ก. ทำงานปกครองชั้นเรียน และงานจัดชั้นเรียน

สำหรับความคิดเห็นของชาวต่างประเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี เท่าที่พอจะยกตัวอย่างให้เห็นมีดังนี้.-

จอห์น เอฟ. โอเลส^{๑๖} มีความเห็นว่านักเรียนชอบครูที่เป็นมิตร ให้ความช่วยเหลือนักเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครองชอบครูที่ทำงานเก่ง ฉลาดและเอาใจใส่ดูแลเด็กเสมอ ผู้บริหารชอบครูที่ทำงาน ไม่นอนเมื่อทำงานหนัก คณะกรรมการบริหารชอบครูที่ไม่มึนตึบยาบ ชอบครูที่มีความรู้ดี มั่นคงและเงินเดือนถูก

จีวสเลย์ วอชเบอร์น^{๑๗} กล่าวว่า ครูเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาทุกระดับ ดังนั้นครูจึงต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษาคดี มีวาจาดี มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีความรู้วิชาครู วิชาวิธีสอนแบบต่าง ๆ จิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก รูวาคเด็กแต่ละคนมีประสบการณ์และความสนใจต่างกัน รู้จักดัดแปลงสภาพในห้องเรียนให้เหมาะสม สม ความต้องการและความสามารถของเด็กและ รู้หลักประชาธิปไตย

^{๑๕} อาคม จันทร์สุนทร, "งานของเรา ครูประจำชั้น," มิตรครู, (กันยายน, ๒๕๑๖), ๑๕.

^{๑๖} John F. Ohles, Introduction to Teaching, (New York : Random, House, Inc: © 1970), pp. 38 - 39.

^{๑๗} G. Woseley Washburne, What is progressing Education? (New York: The John Day Company, 1952), pp. 82 - 83.

เรมอนเฮซ แฮริสัน และ ลอเรนซ์ อี โกวิน^{๑๘} มีความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดี สรุปได้คือ ครูควรเป็นนักประชาธิปไตย สามารถเป็นผู้นำทางประชาธิปไตย ใจดี มีอารมณ์ขัน มีความยุติธรรม ในด้านการสอน วางแผนการสอนได้ดี สอนเด็กให้รู้จักรับผิดชอบ สอนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้รู้จักรับผิดชอบรวมกิจกรรมต่าง ๆ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับความต้องการและความสนใจของเด็ก

ค.ศ. ๑๙๖๔ เจมส์ คันทิล^{๑๙} ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูไว้ดังนี้ คือ มีความซื่อสัตย์ เชื่อถือได้ ตัดสินใจดี และมีประสิทธิภาพ ส่วนทักษะในด้านการสอนนั้น เขาเห็นว่า ครูควรมีความรู้ และทักษะในการสอน เขาใจเด็ก ทักษะในการปรับปรุงวิธีสอน และความรู้ให้เหมาะสมกับเด็ก มีทักษะความสามารถในการเขียน วาดภาพ ทักษะในการพูด การแสดงละคร การเล่านิทาน การอธิบาย และทักษะในการตั้งคำถาม นอกจากนี้ยังเห็นว่าครูควรมีความรักและภูมิใจในอาชีพ มีความซื่อสัตย์และจริงจัง มีความรู้ดี เขาใจเด็ก พยายามศึกษาพื้นฐานทางครอบครัวเด็ก ส่งเสริมให้เด็กคิดและทำงาน จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะ มีความเป็นกันเองกับเด็ก เป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก พยายามกวาดสายตาไปทั่วห้อง มีความจริงใจต่อครูใหญ่และเพื่อนร่วมงาน

ในปีเดียวกันนี้ โอลิเวอร์ อาร์ กีบสัน และ ฮาร์โรล ซี สันท์^{๒๐} ได้เสนอความเห็น ว่า ครูจะปฏิบัติงานได้ผลดีและมีความสำเร็จ ต้องมีลักษณะ ๒ ประเภทใหญ่ คือ

^{๑๘} Raymond H. Harrison, and Lawrence E. Gowin, The Elementary Teacher in Action (San Francisco : Wadsworth Publishing Co., Inc., 1958), pp. 44 - 48.

^{๑๙} James Dunhill. Discipline in the Classroom (London: University of London Press, Ltd., 1964), pp. 14 - 62.

^{๒๐} R. Oliver Gibson, and Harold C. Hunt, The School Personal Administration (Boston: Houghton Mifflin Company, 1965), pp. 242.

ก. ประเภทความรู้ มีความรู้ด้านวัฒนธรรมเป็นอย่างดี รู้เรื่องพัฒนาการของเด็ก และพัฒนาการเรียนรู้ มีความรู้ในการปฏิบัติงาน และเทคนิคในการสอนแบบต่างๆ

ข. ประเภททักษะ มีทักษะในการใช้ภาษาเขียน ภาษาพูด ทำให้เด็กเข้าใจง่าย มีมนุษยสัมพันธ์ ทักษะในการค้นคว้าวิจัย และหาความรู้เพิ่มเติม แก้ปัญหาอย่างถูกหลักวิชา และรักษางานครู

ค. ศ. ๑๕๖๗ วิลเลียม อาร์ เบ็ค^{๒๑} ได้ศึกษาถึงลักษณะของครู โดยการสอบถามนักเรียนชั้น ๖ จำนวน ๒,๑๐๘ คน แบบสอบถามที่ใช้มีคำถามอยู่ ๑๐๐ ข้อ ซึ่งถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูหลายประการ ปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่ชอบลักษณะครู ดังนี้

๑. รักและเอาใจใส่นักเรียน
๒. ช่วยให้นักเรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลในการเรียน
๓. มีระเบียบวินัย
๔. ส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียน มีความกระตือรือร้นต่อการเรียน
๕. ปรับปรุงวิธีสอนอยู่เสมอ

ค. ศ. ๑๕๖๘ ชาร์ลส์ อี จอห์นสัน^{๒๒} ได้จัดแบ่งคุณลักษณะของครูแต่ละประเภทไว้ดังนี้

ผู้ช่วยครู (Teacher's aides) คือบุคคลซึ่งทำหน้าที่ ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวัน และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ในงานสอน

^{๒๑} William R. Beck, " Pupils' Perceptions of Teacher Merit: A Factor Analysis of Five Postulated Dimensions," The Journal of Educational Research, 61 (November, 1967), pp. 127 -128.

^{๒๒} Charles E. Johnson, " Georgia Educational Model Specifications for the Preparation of Elementary Teachers, Final Report Project (October, 1968), pp. 16 - 7.

ครูช่วยสอน (Teaching assistant) คือบุคคลซึ่งมีความสามารถในระดับเดียวกับครูช่วยครู นอกจากได้รับปริญญาบัตรทางด้านศิลปศาสตร์แล้ว ยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ และมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นครูระดับประถมศึกษาด้วย

ครูประถมศึกษา (General Elementary Teacher) เป็นผู้ที่ดำเนินการอบรมวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถในการสอนเด็กที่มีอายุระหว่าง ๓ - ๑๒ ปี นอกจากนี้ต้องมีทักษะในการสอนและการทำงานกับเด็ก รวมทั้งสามารถแนะนำและช่วยให้เด็กสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้เอง

ผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการประถมศึกษาโดยเฉพาะ คุณสมบัติโดยทั่วไปคล้ายกับครูประถม แต่มีความสามารถพิเศษในการแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตร อุปกรณ์การศึกษาพัฒนาการของเด็ก การประเมินผลการเรียน การแนะนำการพัฒนาอาชีพและการติดต่อกับชุมชน

ลักษณะของครูจากผลการวิจัย

พ.ศ. ๒๕๑๑ ลอม ไชยสร ^{๒๓} ได้สำรวจลักษณะครูที่ดีในทัศนของนักเรียนชายมัธยมต้นโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย พบว่าประมาณร้อยละ ๘๐ ของนักเรียนทั้งหมดชอบครูที่พูดจาสุภาพและเห็นว่าครูควรจะได้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนทุกกรณี เช่น ความประพฤติ ความมีระเบียบวินัย ความสะอาดเรียบร้อย แต่งกายเรียบร้อย มีอารมณ์แจ่มใส ร่าเริง สุขุม เยือกเย็น มีสุขภาพสมบูรณ์ ใจดีและเข้มงวดบางครั้งบางคราว เมื่อนักเรียนกระทำผิดระเบียบขบขังค้ำของโรงเรียน ครูควรตักเตือนและคาดโทษไว้อ่อน ลักษณะที่

---

^{๒๓} ลอม ไชยสร, " ลักษณะครูที่ดีในทัศนของนักเรียนชายมัธยมต้น โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๑๐," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๑), หน้า ๓๖.

นักเรียนไม่ชอบคือลักษณะที่รอบคุดา ขนขู่มึงคั้มละองโฆษ มัดหนา ปิยะมาดา ๒๔
ไคทำการสำรวจลักษณะของครู โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูในจังหวัดพระนครและธนบุรี
จำนวน ๑,๔๐๖ คน ปรากฏว่าลักษณะของครูที่คิดมีดังนี้.-

- ๑. การสอนดี
- ๒. มีเหตุผล เป็นประชาธิปไตย
- ๓. มีความเมตตา กรุณา
- ๔. ใคคำแนะนำปรึกษา แนะนำนักเรียน
- ๕. มีความยุติธรรม ซื่อตรง
- ๖. มีบุคลิกภาพดี
- ๗. มีสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน
- ๘. ส่งเสริมใคกำลังใจ ยกยอชมเชยนักเรียน
- ๙. ใคความช่วยเหลือนักเรียน

พ.ศ. ๒๕๑๕ พรพิมล เฟ็ง ศรีทอง ๒๕ ไคศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของครู
กับนักวิทยาศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ครูทั่วไปเป็นผู้ที่มีความรู้ ใคศึกษาหาความรู้
ปรับปรุงวิธีเรียนใคใคขึ้น เขาสังคมใคดี อารมณ์มั่นคง และราเริงแฉมใค สามารถควบคุม
ตนเองใคดี มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน มีความรับผิดชอบ มีความอดทน มีความ
มั่นคงสม่ำเสมอ มีเหตุผลมีความเชื่อใคใค มีความสุภาพอ่อนน้อม ใคใคตามระเบียบ
ขอมึงคั้ม ใคใคงานและรักใค

๒๔ มัดหนา ปิยะมาดา, " การสำรวจคุณลักษณะของครูในจังหวัดพระนครและธนบุรี,"
(ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๑), หน้า ๘๓.

๒๕ พรพิมล เฟ็ง ศรีทอง, " การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของครูกับ
นักวิทยาศาสตร์," (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร,
๒๕๑๕) หน้า ๑๔๗.

ไพจิตร ชยางกูร^{๒๖} ได้สำรวจทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อนิสิตฝึกสอน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ปรากฏว่านักเรียนชอบนิสิตฝึกสอนที่มีกิริยา ท่าทางสุภาพเรียบร้อย แต่งกายสุภาพสมเป็นอาจารย์ พุดจาไฟเราะอ่อนหวาน ให้โอกาสนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการสอน ใจดีมีเมตตากรุณา ช่วยเหลือนักเรียนควยคึกทุกคาน พุดเสียงชัดเจนในเวลาสอน

คณิง จันทวงศ์^{๒๗} ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของครูที่สำเร็จการศึกษา จากสถาบันฝึกหัดครู โดยการสอบถามครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยตอนหนึ่งพบว่า ครูใหญ่ต้องการครูที่มีความรู้ ความสามารถในวิชาพิเศษ เช่น เกษตรกรรม พละนันทมัย และศิลปศึกษา เพื่อช่วยกิจกรรมของชุมชน

พ.ศ. ๒๕๑๘ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา^{๒๘} ได้วิจัยเกี่ยวกับลักษณะของครูที่สังคมต้องการ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูไม่ควรเล่นการพนัน ครูควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนตลอดเวลา วางตัวเป็นกันเองกับนักเรียน มีมารยาทเรียบร้อย ครูจะต้องมีความรู้วิชาอื่น ๆ นอกเหนือจากวิชาที่สอน ในด้านการสอนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบครูที่สอนให้เด็กเข้าใจและสนใจ สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒๖ ไพจิตร ชยางกูร, ม.ล. " การสำรวจทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อนิสิตฝึกสอน, " (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๘), หน้า ๓๖.

๒๗ คณิง จันทวงศ์, " ความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของครูที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันฝึกหัดครู, " (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประถม คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๘๖ - ๘๘

๒๘ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ลักษณะครูที่สังคมต้องการ (กรุงเทพฯ มหานคร: โรงพิมพ์สามมิตร ๒๕๑๘), หน้า ๒๓.

ครูควรเข้มงวดกวดขัน ไม่ปล่อยปละละเลยต่อการที่นักเรียนทำผิดระเบียบ ครูควร
อบรมความประพฤติของนักเรียนโดยสอดแทรกในชั่วโมงสอน ทำโทษนักเรียนสมเหตุสม
ผล ครูควรให้ความสนิทสนมกับเด็ก ให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อเด็กประสบปัญหา ครู
ควรมีเสียงพูดชัดเจน แจ่มใส แดงกายเรียบร้อย ใช้คำพูดไพเราะเสมอ ควรมีอารมณ์
ขันบางโอกาส มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีลักษณะเป็นผู้นำ

พ.ศ. ๒๕๑๘ กรมการฝึกหัดครู^{๒๔} ได้วิจัยเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดี จาก
กลุ่มตัวอย่าง ๖ ประเภท คือ นักเรียน ผู้ปกครอง ครู หรือศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการ
ศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งอยู่ในจังหวัดที่มีวิทยาลัยครูและจังหวัดไกลเคียงกับวิทยาลัยครู
นั้น ๆ โดยถือเอาจังหวัดที่มีวิทยาลัยครูเป็นศูนย์กลาง ๑๒ วิทยาลัยใน ๓ ภาค คือ
ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ผลการวิจัยสรุปลักษณะของครูที่ดีได้ดังนี้.

๑. มีคุณธรรมและความประพฤติดี
๒. มีความรู้ความวิชาการ มีความรู้ดีตามหลักสูตรที่สอน การแนะนำและการ
ปกครอง
๓. ชอบคนความและหาความรู้ใหม่ ๆ มาสอน
๔. มีความยุติธรรม
๕. มีบุคลิกลักษณะดี
๖. แดงกายสุภาพ สะอาด เหมาะสม
๗. ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่
๘. มีสุขภาพทางกายและจิตดี
๙. มีมนุษยสัมพันธ์ดี

^{๒๔} กรมการฝึกหัดครู, " คุณลักษณะของครูที่ดี ," รายงานการวิจัย
(กรุงเทพมหานคร : ๒๕๑๘), ๘๐ หน้า. (อัดสำเนา).

ค.ศ. ๑๙๔๗ ปอล วิทตี^{๓๐} ได้วิเคราะห์ลักษณะของครูที่ดีจากจดหมาย
ของนักเรียนชั้นประถมและมัธยม จำนวน ๑๒,๐๐๐ ฉบับ พบว่า ครูที่ดีมีคุณลักษณะสำคัญ
ที่สุด ๑๒ ประการ คือ

๑. มีทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตย
๒. มีความกรุณาและสนใจเด็กเป็นรายบุคคล
๓. อ่อนน้อม
๔. มีความสนใจกว้างขวาง
๕. ลักษณะทางทางจิต
๖. ยุติธรรม ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก
๗. มีอารมณ์ขัน
๘. มีความประพฤติดีคงเส้นคงวา
๙. สนใจในปัญหาของเด็ก
๑๐. รู้จักยืดหยุ่น
๑๑. รู้จักยอมรับและยกย่อง
๑๒. นำวิธีแปลก ๆ ใหม่ ๆ มาสอน

ค.ศ. ๑๙๕๖ โรเบิร์ต อาร์ คาร์ค และ อีซี เอสตราบรูค^{๓๑} ได้ทำการ
วิเคราะห์งาน (Job Analysis) ผลของการวิเคราะห์พบว่า คุณลักษณะที่ดีของครู
มี ๕ ประการ คือ ด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน ด้านการสอน ด้านกิจกรรมจรรยา

^{๓๐} Paul Witty, " An Analysis of the Personality Traits
of the Effective Teacher," Journal of Educational Research,
xxxx (1947)pp. 622 -671.

^{๓๑} Robert R. Karch and E.C. Estrabrook, 250 Teaching
Techniques (Milwaukee: The Bruce Publishing Co., 1956), pp.120-131.

ค่านิยมส่วนตัว ค่านิยมทางทฤษฎี ครูที่คัดสรรใจและพยายามที่จะเข้าใจปัญหา
 ของนักเรียน คอบปัญหาทุกปัญหา อย่าให้เรื่องส่วนตัวมาบดบังทัศนคติที่มีต่อนักเรียน
 พยายามซักเรื่องยุ่งยากและอุปสรรคต่าง ๆ พยายามควบคุมอยู่ตลอดเวลา มีน้ำใจ
 เป็นนักกีฬา ใจคอหนักแน่นเมื่อนักเรียนถามปัญหา หรือเมื่อตนเองไม่สามารถตอบได้
 ไม่สนใจนักเรียนเพียงคนเดียวคนหนึ่ง ไม่สนับสนุนกับนักเรียนมากเกินไป ไม่ทำให้นักเรียน
 อับอาย ชมเชยนักเรียนเมื่อทำงานได้ลกว่าเหตุ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการ
 สอนและเมื่อนักเรียนทำผิด มีการตัดสินลงโทษด้วยความมีเหตุผล

ก.ศ. ๑๕๔๔ เดวิด เจ ไรอัน ^{๓๒} และคณะ ได้เริ่มศึกษาองค์ประกอบ
 ของครูทั้งหมด ๕ ด้าน คือ

๑. ด้านพฤติกรรมในชั้นเรียน พบว่าครูที่ดีมีลักษณะ ๓ ประการ คือ
  - ๑.๑ ให้ความอบอุ่น มีความเข้าใจและมีความเป็นมิตร
  - ๑.๒ มีความรับผิดชอบ ทำงานอย่างมีระบบแบบแผน
  - ๑.๓ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๒. ด้านทัศนคติ พบว่าครูที่ดีมีลักษณะดังนี้
  - ๒.๑ สนใจในความคิดเห็นของนักเรียน
  - ๒.๒ สนใจความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียน
  - ๒.๓ สนใจความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้อื่น
๓. ด้านทัศนคติต่อการศึกษา ครูที่ดีถือเอาการเรียนเป็นศูนย์กลาง
๔. ด้านความสามารถทางภาษา ครูที่ดีนั้นมีความเข้าใจภาษาพูดและพูดได้
 อย่างดี.
๕. ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ครูที่ดีนั้นมีอารมณ์มั่นคง สม่่าเสมอและปรับตัวได้ดี

---

^{๓๒} David G. Ryans and others, Characteristics of Teachers
 (Washington D.C.: American Council on Education, 1970), pp. 82.

พ.ศ. ๒๕๑๘ นันทนา อันศิริ^{๓๓} ได้วิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร
การศึกษาในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา
ผลปรากฏว่า ผู้บริหารการศึกษาเห็นว่าครูประถมศึกษาที่ดีควรมีความรู้ ทักษะ ทัศนคติ
หน้าที่และงานครูดังนี้

๑. ความรู้ของครู

๑.๑ ความรู้วิชาสามัญ ความรู้ที่จำเป็นมากที่สุดได้แก่

๑ ความรู้เกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างพื้นฐานของภาษาไทย

๒ การสงวนทรัพย์สินสาธารณะ

๓ ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

๔ ชาวและเหตุการณ์ปัจจุบัน

๑.๒ ความรู้วิชาครูที่จำเป็นมากที่สุดได้แก่

๑ ความรู้เกี่ยวกับการจัดห้องเรียน

๒ การจัดตารางสอน

๓ จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

๔ เนื้อหาสาระของหลักสูตร

๕ ขั้นตอนของการนำหลักสูตร ไปจัดทำบันทึกการสอน

๖ วิธีสร้างแรงจูงใจ

๗ จิตวิทยาเกี่ยวกับเด็ก

๘ การเลือกใช้กิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับบทเรียน

๙ วิธีสร้างอุปกรณ์งาย ๆ

^{๓๓} นันทนา อันศิริ "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดราชบุรี
เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา," (วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘). หน้า ๘๙ - ๘๙๐

๒. ทักษะในการสอน ที่จำเป็นมากที่สุดได้แก่

- เตรียมการสอน และทำบันทึกการสอน
- พยายามชัดเจน ฟังเข้าใจง่าย
- ตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ
- ส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้

๓. ทักษะดีของครู

- ขยันและค้นคว้าทางวิชาการเสมอ
- มีความยุติธรรม
- มีระเบียบวินัย
- มีความรับผิดชอบ
- ตรงต่อเวลา
- มนุษย์สัมพันธ์ดี
- ซื่อสัตย์
- กิริยาจาสุภาพ อ่อนโยนยิ้มแย้ม

๔. หน้าที่และงานของครู

- เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน
- ตรวจสอบผลงานของนักเรียน
- ประสานงานกับครูใหญ่และเพื่อนร่วมงาน
- ปกครองนักเรียน
- รู้และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน
- จัดทำรายงานผลการเรียน
- การจัดอุปกรณ์และเอกสารให้เป็นระเบียบ

ในปีเดียวกัน นิภา เพชรสม^{๓๔} ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูประจำการ และนักศึกษาวิทยาลัยครูในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครู ประถมศึกษา โดยแบ่งเป็น ๔ หมวดเช่นกัน คือ หมวดความรู้, ทักษะในการสอน, ทัศนคติของครู, หน้าที่และงานของครู ความคิดเห็นส่วนใหญ่เห็นว่าครูควรจะมีความรู้ในเรื่อง สาเหตุและผลของเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติ ชนิดประโยชน์ โทษ และการป้องกันยาเสพติด ความก้าวหน้าใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์, คำนวณวิชาครู ควรจะช่วยเหลือแนะนำครู ใหม่ได้, ศึกษาสาเหตุความก้าวหน้าของนักเรียนเพื่อแก้ไข และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ตามสมควร ในด้านทักษะครูควรจะสามารถจัดลำดับเนื้อหาวิชาที่จะสอนได้อย่างเหมาะสม, ศึกษาเพิ่มเติมในวิชาที่จะสอนอยู่เสมอ ใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสมและชัดเจน วิชาภาษาในการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องทั้งการพูด การเขียน การอธิบาย และการถ่ายทอดความรู้ ในด้านทัศนคติ ครูควรจะขยันและกระตือรือร้นในการทำงานมีวาจาสุภาพ เป็นมิตร, มีใจเมตตาแก่นักเรียนทุกคน, เสียสละ ใฝ่เกียรติแก่ผู้อื่น, ส่วนด้านหน้าที่และงานครู ครูควรทำบัญชีเรียกชื่อได้ มีการเตรียมการสอน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนและคนทั่วไป

ระคม บุญเรือง^{๓๕} ได้วิจัยเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครู ประถมศึกษาอีกเช่นกัน โดยสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองในจังหวัดอุตรดิตถ์ นักเรียนส่วนมากเห็นว่า ครูควรมีความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาครูมากที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับ พิธีการทางศาสนา การร้องเพลงไทยเดิมหรือเพลงไทยสากล เกษตรกรรมเบื้องต้น

^{๓๔} นิภา เพชรสม, "ความคิดเห็นของครูประจำการและนักศึกษาวิทยาลัยครู ในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา," (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘). หน้า ๖๕-๖๘.

^{๓๕} ระคม บุญเรือง, "ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง ในจังหวัดอุตรดิตถ์เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา," (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘). หน้า ๑ - ๑๑.

พื้นฐานทางครอบครัวของเด็ก ในด้านทักษะในการสอน ครูควรจะสามารถอธิบายได้
 แจ่มแจ้งชัดเจน สร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองกับนักเรียน ใช้ภาษาในการสื่อความ
 หมายได้อย่างเหมาะสม และสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างฉลาด ครูควรมีทัศนคติ
 ที่ดีเกี่ยวกับไม่ชอบบอขายมุข มีความยุติธรรม, ซื่อสัตย์, รู้จักควบคุมอารมณ์ และครูควร
 จะทำหน้าที่ของครูได้ คือ เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน และปฏิบัติตามระเบียบของ
 โรงเรียน จัดเก็บเอกสารอุปกรณ์การสอนเข้าหมวดหมู่ และตรวจสอบคุณภาพของนักเรียน
 ส่วนผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า ครูควรจะมีหลักและวิธีการแนะแนว, พิธีกรรมทางศาสนา
 เกษตรกรรมเบื้องต้น สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ, จำต้องนักเรียนได้, นำนิทานมาประกอบ
 การสอนได้ มีความสามัคคี แต่งกายเหมาะสม เป็นกันเอง, ยุติธรรม, ทำสมุดรายงาน
 ประจำตัวนักเรียน ดูแลช่วยเหลือเมื่อนักเรียนเจ็บป่วย และรวมกิจกรรมของชุมชนได้
 เป็นอย่างดี

จากรายงานการวิจัยของกรมการฝึกหัดครู และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
 แห่งชาติ ๓๖ เรื่องการติดตามผลการฝึกหัดครู พอสรุปได้ดังนี้

ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักสูตรฝึกหัดครู

ครูประจำการที่เรียนสำเร็จการศึกษาในระดับ ป.กศ.สูง จากวิทยาลัยครู และ
 ยังไม่ได้ศึกษาต่อเพิ่มเติมได้สรุปว่า

๑. ความรู้ความสามารถในวิชาการศึกษาไม่พอเพียงต่องานที่ได้รับมอบหมาย
 ในปัจจุบัน

๒. รายวิชาที่เป็นประโยชน์มาก ได้แก่ จิตวิทยาการศึกษา หลักการสอน,
 พัฒนาการเด็ก, ภาษาไทย, สังคมศึกษา

๓๖ กรมการฝึกหัดครู และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
 การติดตามผลการฝึกหัดครู. (เอราวัณการพิมพ์, ตุลาคม ๒๕๑๘),

๓. รายวิชาที่เป็นประโยชน์น้อยได้แก่ บรรณารักษศาสตร์ คหกรรมศาสตร์
ภาษาอังกฤษ ลูกเสืออนุชาชาด

๔. เปรียบเทียบระดับความสำคัญของวิชาต่าง ๆ โดยเรียงลำดับจากวิชาที่มีประโยชน์มากไปหาวิชาที่มีประโยชน์น้อย เป็นดังนี้

หมวดวิชาสามัญ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์
ภาษาอังกฤษ

หมวดวิชาพิเศษ คือ พละนามัย เกษตรกรรมศิลป์ ศิลปศึกษา หัตถศึกษา
คหกรรมศาสตร์ กนตรี นาฏศิลป์ ลูกเสืออนุชาชาด
บรรณารักษศาสตร์

หมวดการศึกษา คือ จิตวิทยาการศึกษา, หลักการสอน พัฒนาการเด็ก
หลักการศึกษา, วิธีสอนภาษาไทย, วิธีสอนคณิตศาสตร์
วิธีสอนสังคมศึกษา วิธีสอนวิทยาศาสตร์ การฝึกสอน
และวิธีสอนภาษาอังกฤษ

ในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมวิชาการต่อครูประจำการ

การส่งเสริมทางวิชาการต่อครูประจำการจากผลการวิจัยปรากฏว่า การส่งเสริมทางวิชาการต่อครูประจำการมีแนวปฏิบัติอย่างเดียวกัน ทั้งจังหวัดที่มีวิทยาลัยครูและจังหวัดที่ไม่มีวิทยาลัยครู คือการส่งเสริมวิชาการกระทำโดยส่งครูเข้ารับการอบรมโดยไม่ออกค่าให้อบรมให้เป็นส่วนใหญ่ วิธีรองลงมาได้แก่ การจัดหาวารสารทางวิชาการมาไว้ในห้องสมุด ส่วนความต้องการของครูประจำการของครูทั้งระดับ ป.กศ. และ ป.กศ. สูงระดับใด ๓ ประการ คือ จัดหาวัสดุ หนังสือ และอุปกรณ์การสอนให้เพียงพอ การอบรมวิชาการใหม่ ๆ ให้ครูประจำการ และให้โอกาสศึกษาต่อหมุนเวียนกัน

ผลการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี ทั้งของนักการศึกษาชาวไทยและชาวต่างประเทศ สรุปใหญ่อยู่ในหมวดต่าง ๆ ได้ ๔ หมวด ดังนี้

หมวด ก. ความรู้ของครู (ความรู้วิชาสามัญและความรู้วิชาครู)

ครูที่ดีมีลักษณะ ดังนี้ คือ มีความรู้ดี วิชาพื้นฐานและวิชาชีพเป็นอย่างดี วิชาและเหตุการณ์ประจำวัน มีความรู้วิชาที่สอนอย่างถ่องแท้ มีความรู้ที่จะสอนวิชาอื่น ๆ ได้หลายวิชา และเข้าใจการใช้หลักสูตร วิชาจิตวิทยาการศึกษา จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก จิตวิทยาทั่ว ๆ ไป ภูมิวิธีผลิตและใช้อุปกรณ์การสอน ภูมิวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ระเบียบการวัดผล และหลักการวัดผล สามารถใช้แบบทดสอบชนิดต่าง ๆ ได้ ภูมิหลักการแนะนำผู้ปกครองและนักเรียน สามารถแนะนำค่านิยมของผู้ปกครองนักเรียน เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้แก่สังคมได้ และระเบียบราชการเป็นอย่างดี

หมวด ข. ทักษะในการสอนของครู ครูที่ดีมีทักษะในการสอนดังนี้

มีการวางแผนการสอน บันทึกการสอนล่วงหน้าทุกครั้ง มีวิธีการสอนดี เข้าใจง่าย ใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี สอนให้เด็กเจริญงอกงามตามความมุ่งหมายของหลักสูตร สอนได้หลายวิชาอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้หลักจิตวิทยาในการสอน ทัพบทพจนานุกรมความรู้ที่นักเรียนก่อนสอน สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จำชื่อนักเรียนที่สอนได้แม่นยำ และรู้พื้นฐานทางครอบครัวของเด็ก ภูมิปัญหาของเด็ก ใช้อุปกรณ์การสอนได้เหมาะสมกับลักษณะวิชาและสภาพการเรียนการสอน กระตุ้นให้นักเรียนสนใจ สอนให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักคนควา เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดอย่างอิสระเสรีอย่างมีเหตุผล สื่อความหมายได้ดี ทั้งการพูดและการเขียน ฉายทอดและอธิบายได้แจ่มแจ้ง ชัดเจน ตอบปัญหาให้นักเรียนได้กระจ่าง ให้การบ้านสม่ำเสมอพอเหมาะ และวัดผลการเรียนการสอนได้ถูกต้องตามหลักวิชา

หมวด ค. ทัศนคติของครู ครูที่ดีมีทัศนคติต่าง ๆ ดังนี้

รักและศรัทธาในอาชีพครู รักการสอน เข้มแข็ง อดทน ซื่อสัตย์ สุจริต ประหยัด รอบคอบ มีเหตุมีผล อารมณ์ดี ไร้เริ่งเสมอ มีอารมณ์ขัน ตรงเวลา รู้จักกาลเทศะ มีระเบียบ เสียสละ สุภาพ กตัญญู มองโลกในแง่ดี รักความเป็นมิตร รักความสามัคคี เป็นประชาธิปไตย ให้เกียรติและไม่ถูกผู้อื่น ขอมรับฟังความคิดเห็น

ของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจนักเรียนและผู้อื่น มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ชัยชนะที่รื้อร้นในการ
ทำงาน ใฝ่หาความรู้ ศึกษาเพิ่มเติมและปรับปรุงตนเองเสมอ รักษาความลับได้ดี
มีวัฒนธรรมและศีลธรรมดี

หมวด ง. หน้าที่และงานของครู

ครูที่ดีมีความสามารถทำ บัญชีเรียกชื่อ สมุคประจำชั้น และทะเบียนประวัตินักเรียน
สมุครายงานประจำตัวนักเรียน ทำรายงานผลการเรียน จัดชั้นเรียนให้มีบรรยากาศ
ส่งเสริมการเรียนรู้ นานอยู่ สะอาดเรียบร้อย เก็บสิ่งของเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้
เป็นระเบียบเรียบร้อย ง่ายต่อการใช้ ปกครองนักเรียนและความคุมชั้นเรียนได้เรียบร้อย
ตามหลักการของประชาธิปไตย ดูแลความปลอดภัยของนักเรียน อบรมสั่งสอนนักเรียน
ตรวจสุขภาพของนักเรียนทุกเช้า ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา เมื่อเจ็บป่วย สอดส่อง
ดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนและนักเรียน ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน ทำงานธุรการของ
โรงเรียน ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
จากผู้นบังคับบัญชา ทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน คนงานและผู้อื่นได้ดี

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของครูยังมีอีกมาก ผู้สนใจจะศึกษา
ได้จากหนังสือต่าง ๆ ที่ปรากฏรายชื่อในบรรณานุกรมของวิทยานิพนธ์นี้